

## 1. Τι είναι το κατηγορούμενο;

Κατηγορούμενο είναι το επίθετο ή ουσιαστικό (συνήθως) που με τη μεσολάβηση του συνδετικού ρήματος δίνει μια ιδιότητα στο **υποκείμενο** ή στο **αντικείμενο** μιας πρότασης.

Ας δούμε κάποια παραδείγματα:

- Ο Γιώργος είναι **όμορφος**. (ιδιότητα στο υποκείμενο)
- Ο Γιώργος είναι **φίλος** μου. (ιδιότητα στο υποκείμενο)
- Έκανα τον Γιώργο **φίλο** μου. (ιδιότητα στο αντικείμενο)
- Διάλεξα τον Γιώργο για **φίλο** μου. (ιδιότητα στο αντικείμενο)

Όταν το κατηγορούμενο δίνει μια ιδιότητα στο υποκείμενο του ρήματος τότε ονομάζεται **κατηγορούμενο του υποκειμένου**.

Όταν το κατηγορούμενο δίνει μια ιδιότητα στο αντικείμενο του ρήματος τότε ονομάζεται **κατηγορούμενο του αντικειμένου**.

## 2. Τι είναι το συνδετικό ρήμα;

Είπαμε στην αρχή ότι το κατηγορούμενο δίνει μια ιδιότητα στο υποκείμενο ή στο αντικείμενο μέσω του συνδετικού ρήματος. Συνεπώς, το συνδετικό ρήμα είναι εκείνο που **συνδέει** την **ιδιότητα** με το **υποκείμενο** ή το **αντικείμενο**.

Προφανώς, χωρίς συνδετικό ρήμα δεν έχουμε κατηγορούμενο.

Πρόσεξε τα παρακάτω παραδείγματα:

- Η **Ελένη** είναι **όμορφη** → η λέξη **όμορφη** είναι **κατηγορούμενο**, γιατί το συνδετικό ρήμα **είναι** συνδέει τη λέξη **όμορφη** με το υποκείμενο **Ελένη**.
- Η **όμορφη** **Ελένη** έφυγε με τον Πάρη → η λέξη **όμορφη** **δεν είναι κατηγορούμενο**, παρόλο που δίνει μια ιδιότητα στο υποκείμενο, γιατί δεν υπάρχει κάποιο συνδετικό ρήμα που να συνδέει τη λέξη **όμορφη** με το υποκείμενο **Ελένη**. Η λέξη **όμορφη** είναι ένας **επιθετικός** προσδιορισμός.

## 3. Ποια ρήματα χρησιμοποιούνται ως συνδετικά;

Τα δύο ρήματα που χρησιμοποιούνται πρωτίστως ως συνδετικά είναι τα ρήματα **είμαι** και **γίνομαι**.

Χρησιμοποιούνται ως συνδετικά και τα ρήματα που έχουν παρόμοια σημασία με τα **είμαι** και **γίνομαι**: τέτοια ρήματα είναι τα: **απομένω**, **βρίσκομαι**, **γεννιέμαι**, **ζω**, **πεθαίνω**, **στέκομαι**, **διατελώ**, **υπηρετώ**, **φυτρώνω**, **αποδεικνύομαι**, **δείχνομαι**, **θεωρούμαι**, **λέγομαι**, **λογαριάζομαι**, **μοιάζω**, **νομίζομαι**, **παρουσιάζομαι** κ.ά.

Παραδείγματα:

- Το φαγητό **έγινε** νόστιμο.
- Ο Νίκος **έζησε** μόνος.
- **Στάθηκα** άτυχος.
- **Διετέλεσε** προϊστάμενος του υπουργείου.
- Ο κ. Ιωάννου **θεωρείται** σπουδαίος ερευνητής.

#### 4. Μπορεί ένα ρήμα σε άλλες περιπτώσεις να είναι συνδετικό και σε άλλες όχι;

Τα ρήματα που αναφέραμε παραπάνω ως συνδετικά δεν είναι πάντοτε συνδετικά. Αυτό σημαίνει ότι δε συνδέουν σε όλες τις περιπτώσεις το υποκείμενο με μια λέξη η οποία δίνει στο υποκείμενο μια ιδιότητα. Ας το δούμε με παράλληλα παραδείγματα:

- Ο Γιώργος **είναι** όμορφος (συνδετικό)
- Ο Γιώργος **είναι** στο δωμάτιο (όχι συνδετικό)
- Η Ελένη **έγινε** όμορφη (συνδετικό)
- **Έγινε** κι αυτό (όχι συνδετικό)

#### 5. Ρήματα που συντάσσονται με τα μόρια: για , σαν, ως.

Συνδετικά θεωρούνται επίσης; οποιαδήποτε ρήματα συντάσσονται με τα μόρια **για, σαν, ως**, συνδέοντας το υποκείμενο ή το αντικείμενο με μια λέξη που τους δίνει μια ιδιότητα, π.χ.

- Τον θεωρούν **για** πολύ ανόητο.
- Ο Νίκος μοιάζει **σαν** αετός.
- Ο κ. Ιωάννου υπηρέτησε στον στρατό **ως** λοχίας.
- **Εργάστηκε ως** δικηγόρος.
- **Δούλεψε σαν** σκλάβος.
- **Περνιέται για** έξυπνος.

#### 6. Ποια μέρη του λόγου χρησιμοποιούνται σαν κατηγορούμενο;

Όπως ήδη είπαμε ως κατηγορούμενο χρησιμοποιείται το επίθετο και το ουσιαστικό. Μπορεί όμως να χρησιμοποιηθούν κι άλλα μέρη του λόγου, αφού αποκτήσουν σημασία επιθέτου, π.χ.

- Ο Γιώργος είναι **όμορφος**. → **επίθετο**
- Ο Γιώργος είναι **φίλος** μου. → **ουσιαστικό**
- Ο Γιώργος είναι **εκείνος**; → **αντωνυμία**
- Ο Γιώργος είναι **πρώτος**. → **αριθμητικό**

- Ο Γιώργος είναι **κουρασμένος**. → **μετοχή**
- Η καρέκλα είναι **από ξύλο** (αντί του επιθέτου ξύλινη) → **εμπρόθετο**
- Ο Γιώργος είναι **ό,τι κι αν πεις** → **πρόταση**

## 7. Η πτώση του κατηγορούμενου

Το κατηγορούμενο, όταν δίνει ιδιότητα στο υποκείμενο, μπαίνει στην ίδια πτώση με το υποκείμενο, δηλαδή στην ονομαστική, π.χ.

- Ο Γιάννης είναι **ψηλός**.

Το κατηγορούμενο, όταν δίνει ιδιότητα στο αντικείμενο, τότε μπαίνει στην ίδια πτώση με το αντικείμενο, δηλαδή στην αιτιατική, π.χ.

- Διάλεξα τον Γιώργο για **φίλο** μου.

## 8. Το επιρρηματικό κατηγορούμενο

Πολλές φορές το κατηγορούμενο, εκτός από την ιδιότητα που δίνει στο υποκείμενο, εκφράζει και μια επιρρηματική σχέση. Σε αυτήν την περίπτωση λέγεται **επιρρηματικό κατηγορούμενο** π.χ.

- Ο Γιάννης βαδίζει **καμαρωτός**.
- Ο Γιάννης υποδέχτηκε τους επισκέπτες **όρθιος**.
- Ο Γιάννης διαβάζει **μόνος**.
- Ο βοριάς σφυρίζει **άγριος**.

Στα παραπάνω παραδείγματα το κατηγορούμενο είναι επίθετο· μπορεί όμως να είναι και ουσιαστικό, π.χ.

- Ο κόσμος έτρεχε **μελίσσι**.
- Τα δάκρυά της τρέχουν **βροχή**.

## 9. Το προληπτικό κατηγορούμενο

Πολλές φορές το κατηγορούμενο δίνει πρόωρα μια ιδιότητα στο υποκείμενο πριν αυτό την αποκτήσει κανονικά. Στην περίπτωση αυτή τα ρήματα που χρησιμοποιούνται ως συνδετικά φανερώνουν σκοπό ή εξέλιξη, π.χ.

- Το σπίτι χτίζεται **ψηλό** → δεν έχει την ιδιότητα του ψηλού, χτίζεται με την προοπτική να γίνει ψηλό.
- Ο Γιάννης σπουδάζει **γιατρός** → δεν έχει την ιδιότητα του γιατρού, σπουδάζει με την προοπτική να γίνει γιατρός.

## 10. Γενική κατηγορηματική

Όταν το κατηγορούμενο είναι ουσιαστικό, μπορεί να εκφέρεται και με γενική πτώση, η οποία ονομάζεται **γενική κατηγορηματική** και φανερώνει την κτήση, την ιδιότητα, το μέτρο, την αξία, διαιρεμένο όλο, π.χ.

- Τα παπούτσια είναι **του Γιώργου** → γενική κατηγορηματική κτητική
- Τα φαγητά είναι **της ώρας** → γενική κατηγορηματική της ιδιότητας
- Τα σίδερα είναι **των τριών μέτρων** → γενική κατηγορηματική του μέτρου
- Το αυτοκίνητο είναι **των δέκα χιλιάδων** → γενική κατηγορηματική της αξίας
- Ο Νίκος είναι **της παρέας** → γενική κατηγορηματική διαιρετική

Στις περιπτώσεις της γενικής κατηγορηματικής απαραίτητη προϋπόθεση είναι να υπάρχει **συνδετικό** ρήμα, διαφορετικά η γενική θα είναι απλώς προσδιορισμός, π.χ.

- Τα παπούτσια **είναι του Γιώργου** → **συνδετικό ρήμα** → γενική **κατηγορηματική κτητική**
- Χάθηκαν τα παπούτσια **του Γιώργου** → γενική κτητική (ονοματικός προσδιορισμός)